

VEREENVOUDIGING VAN DE BEKOSTIGING IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS

Hoe segregatie en ongelijke kansen in schoolloopbanen wordt beloond

Brede scholengemeenschappen zijn een goed instrument voor het bevorderen van inclusie en gelijke kansen in het voortgezet onderwijs. De voorgestelde vereenvoudiging van de bekostiging is echter een financiële klap voor brede scholengemeenschappen op één locatie. Scholen die streven naar een homogene populatie worden in het nieuwe bekostigingsmodel beloond. Transparantie als doel voor bekostiging mag toch niet leiden tot een beloning van de segregatie en ongelijkheid van kansen in het voortgezet onderwijs? Een eenvoudige oplossing, naast een structurele doelsubsidie voor brede scholengemeenschappen op één locatie, is het verhogen van het bedrag per leerling in de bovenbouw van het vmbo en, afhankelijk van de budgetruimte, het verlagen van het bedrag per leerling voor alle andere leerlingen in het voortgezet onderwijs.

Segregatie en ongelijkheid van kansen in het voortgezet onderwijs

De Inspectie van het Onderwijs constateert in 'De Staat van het Onderwijs 2016-2017' dat, in vergelijking met andere landen, het Nederlandse onderwijs sterk is gesegregeerd en vraagt zich af of randvoorwaarden nog wel op orde zijn. Hoe krijgen leerlingen, ongeacht hun achtergrond, de beste kans op een passend diploma? Hoe kan de toenemende sociale en economische segregatie in het onderwijs worden tegengegaan? Als verbeterende voorwaarden noemt de Inspectie 'dubbele adviezen' vanuit het basis onderwijs en het 'opklimmen van leerlingen' binnen het voortgezet onderwijs.

Segregatie en ongelijkheid van kansen in brede scholengemeenschappen op één locatie

Brede scholengemeenschappen op één locatie die alle schoolsoorten van vmbo beroepsgericht en/of praktijkonderwijs tot en met vwo in huis hebben, vergroten kansen van leerlingen. Enerzijds omdat zij brede brugklassen en –jaren kunnen aanbieden, anderzijds doordat het opklimmen en het volgen van vakken op een ander niveau kan worden georganiseerd binnen de eigen schoollocatie. Doordat alle schoolsoorten op een dergelijke locatie aanwezig zijn, hoeft een kind nooit van deze school af. Daarbij wordt de kans groter dat leerlingen die een langzamere cognitieve ontwikkeling meemaken, soms ook mede veroorzaakt door de kwetsbare omgeving waarin leerlingen zich bevinden, met een hoger diploma de school kunnen verlaten dan het advies van de basisschool aangeeft. Kinderen in kwetsbare sociale en economische omstandigheden hebben meer aandacht nodig om hun perspectief in het onderwijs te vergroten. In het vmbo komen significant meer kinderen voor die in deze omstandigheden leven. Ook kinderen in het vmbo die niet in aanmerking komen voor een indicatie voor leerweg ondersteunend onderwijs. Het bieden van extra aandacht kan door in de bovenbouw en in de onderbouw kleinere klassen te maken en meer begeleiding te bieden. Verder kunnen alle kinderen terecht op een brede scholengemeenschap, ongeacht hun sociale en economische situatie, waardoor segregatie wordt tegengegaan, inclusie wordt bevorderd en de daarmee gepaard gaande maatschappelijke kosten worden verminderd.

Voorbeeld: Martinuscollege in Grootebroek

Het Martinuscollege in Grootebroek biedt onderwijs aan leerlingen in de vmbo beroepsgerichte leerwegen tot en met het gymnasium op één locatie. Leerlingen komen vanuit het basisonderwijs in heterogene brugklassen. De cijfers in 2017-2018 liegen er niet om:

1. De opstroom in de onderbouw kent een driejaars gemiddelde van 11% (2017-2018: 21%; Inspectienorm: -7%).
2. 122 leerlingen volgen extra vakken of vakken op een ander niveau (bijvoorbeeld vmbo kader leerling op vmbo theoretisch niveau of havo leerling volgt een extra vmbo praktijkvak).
3. 24% van de vmbo-t leerlingen stroomt na het examen door naar de havo (landelijk: 16%).
4. De gemiddelde klassengrootte in de onderbouw van het vmbo (beroepsgericht) is 21 leerlingen.

Segregatie en ongelijkheid van kansen en de vereenvoudiging van de bekostiging

De vereenvoudiging van de (basis)bekostiging kent, naast een bedrag per vestiging, twee tarieven: een bedrag van ongeveer €7.700 per leerling in de bovenbouw van het beroepsgerichte vmbo (vbo) en het praktijkonderwijs en een bedrag van €6.800 voor elke andere leerling. Eenvoud kan op zich geen reden zijn om de bekostiging aan te passen. Transparantie natuurlijk wel. Het klinkt logisch om bijvoorbeeld havo en

vwo leerlingen, ongeacht de school waarop ze zitten gelijk te bekostigen. Leerlingen in de onderbouw van het vmbo worden echter in het nieuwe bekostigingsvoorstel op dezelfde manier bekostigd als bijvoorbeeld leerlingen op een categoriaal gymnasium. Dat is weer een stuk minder logisch. Als je voor de klas staat begrijp je dat meteen. Alle brede scholengemeenschappen op één locatie zullen daardoor te maken krijgen met een financiële tegenvaller.

Voorbeeld: Martinuscollege in Grootebroek

De huidige (basis)bekostiging bedroeg in 2018 ongeveer 14,3 miljoen euro. In het nieuwe voorstel zal de bekostiging 13,8 miljoen euro bedragen. Dit betekent dat er 167 lessen per jaar minder gegeven kunnen worden en de klassengroottes (in het vmbo) zullen moeten stijgen.

Oplossing

In 2017-2018 waren er ongeveer 100.100 leerlingen in de bovenbouw van het vbo en 29.600 in het praktijkonderwijs. Er waren ongeveer 861.600 andere leerlingen in het voortgezet onderwijs.

1. We zouden kunnen aannemen dat het aantal leerlingen met een beroepsgericht advies in de onderbouw van het vmbo ook 100.100 leerlingen is. Indien je deze leerlingen ook zou bekostigen met het bedrag van €7.700 leerling zijn de extra kosten:
 $€7.700 \times 100.100 - €6.800 \times 100.100 = €900 \times 100.100 = €90,09$ miljoen
2. Anders dan bij het praktijkonderwijs worden deze leerlingen niet apart geregistreerd. Dus kan deze bekostiging beter vertaald worden in een bedrag van $€7.700 + €900 = €8.600$ voor bovenbouwleerlingen van het vbo.
3. Als hiervoor in de onderwijsbegroting geen ruimte wordt gemaakt, zou het bedrag voor alle andere leerlingen tegelijkertijd met €100 verlaagd kunnen worden van €6.800 naar €6.700. Dit schept een budgetruimte van:
 $€100 \times 861.600 = €86,16$ miljoen

Voorbeeld: Martinuscollege in Grootebroek

In 2017-2018 waren er 447 leerlingen in de bovenbouw vbo en 1520 andere leerlingen. €900 per leerling in de bovenbouw van het vbo extra betekent dat het tekort zal dalen met

$$€900 \times 447 = €402.300$$

Indien het bedrag voor alle andere leerlingen tegelijkertijd met €100 daalt zal het tekort dalen met

$$€900 \times 447 - €100 \times 1520 = €250.300$$

Conclusies

1. Met een investering van €90 miljoen kan het belang van brede scholengemeenschappen en goed vmbo onderwijs in de beroepsgerichte leerwegen worden onderstreept. Alle scholen gaan er dan op vooruit of minder op achteruit.
2. Indien er geen geld wordt vrijgemaakt kan een aanpassing in de verhouding van de voorgestelde bedragen per leerling een dergelijk effect sorteren. Brede scholengemeenschappen (op één of meerdere locaties) gaan er dan minder op achteruit indien het aandeel van de vbo-leerlingen in de bovenbouw meer dan 11,11% van de totale leerlingenpopulatie is. Alle andere scholen gaan er nog steeds op vooruit, maar er minder op vooruit.
3. De voorgestelde vereenvoudiging van het bekostigingssysteem blijft intact. De ongewenste effecten worden verminderd.

drs Kees van Bergeijk,

Bestuurder/algemeen directeur Martinuscollege

kvanbergeijk@martinuscollege.nl

0228-510301